

Ірина Гречуха,

доктор філософії (спеціальність «Психологія»),
доцент кафедри психології,
Поліський національний університет,
Старий бульвар, 7, м. Житомир, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1704-4320>

Наталія Куровська,

кандидат економічних наук, доцент,
магістрантка спеціальності «Психологія»,
Поліський національний університет,
Старий бульвар, 7, м. Житомир, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-6079>

РОЗВИТОК ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Статтю присвячено дослідженню питань розвитку ціннісної сфери студентської молоді в процесі формування її соціальної відповідальності. Обґрунтовано необхідність у проведенні опитування серед здобувачів вищої освіти з метою визначення пріоритетних напрямів ціннісних орієнтирів особистості. Проаналізовано відповіді респондентів, що стосуються термінальних та інструментальних цінностей. Аргументовано визначення пріоритетних цінностей студентів, що свідчать про високі духовні та морально-етичні якості респондентів, які ґрунтуються на чесності, відповідальності, сімейних цінностях і взаємоповазі. Водночас найбільш неприйнятними рисами характеру особистості на погляд студентської молоді є брехливість, лицемірство, егоїзм, підступність, цинічність, байдужість, жорстокість і жадібність. За результатами проведеного дослідження встановлено, що переважно здобувачі досить патріотично налаштовані, підтримують українську культуру, традиції, звичаї, мову. Формування ціннісної сфери студентства відбувається під впливом певних зовнішніх факторів, що стосуються відносин особистості в соціумі та спілкуванні в колі друзів. У процесі визначення престижності професій респонденти надавали перевагу тим напрямам діяльності, які характеризуються високим попитом на ринку праці, забезпечують перспективи отримання високооплачуваних посад і постійного професійного розвитку та кар'єрного зростання. Підтверджено, що студентська молодь асоціює поняття соціальної відповідальності з особистісними ціннісними орієнтирами, насамперед з поняттям доброчесності, що зумовлено чесним, добровільним дотриманням певних суспільних норм, правил і морально-етичних принципів, відповідальним ставленням до себе, оточення та наколишнього світу, водночас – із такими особистісними якостями, як патріотизм, гуманність, благодійність, що формуються під час воєнного стану і мають важливе значення у розвитку ціннісної сфери сучасної молоді.

Ключові слова: ціннісна сфера, особистість, суспільство, ціннісні орієнтації, студентська молодь, соціальна відповідальність.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

У сучасних умовах невизначеності зростає необхідність у формуванні ціннісної сфери студентської молоді як невід'ємної складової частини розвитку особистості. Протягом життя ціннісні орієнтації людини постійно змінюються під впливом середовища, в якому вона знаходиться. Це зумовлено самореалізацією особистості, її професійним самовизначенням, формуванням цілей та проєктуванням свого майбутнього. Втім, важливого значення набуває усвідомлення студентства своєї унікальності та позиціонування в соціумі (Подольчук, 2020; Цвид-Гром, 2024). Тому постає необхідність у дослідженні ціннісної сфери особистості як запоруки подальшого розвитку держави на основі морально-етичних цінностей студентської молоді в контексті формування їх соціальної відповідальності (Корнієвський, 2023).

Проблеми формування ціннісних орієнтирів сучасної молоді широко висвітлені в працях сучасних науковців. Зокрема, М. Альохін досліджував смислоттєві цінності як системний, вищий регулятор, що визначає сенс життя особистості, свідчить про домінування родинних зв'язків та саморозвитку молоді, враховуючи специфічне соціально-економічне та культурне середовище (Альохін, 2014). У науковій праці, присвяченій ціннісним орієнтаціям сучасного юнацтва, Д. Місенг за результатами емпіричних досліджень запропонувала ієрархічну структуру цінностей, що є відправною точкою для подальшого життєвого та професійного самовизначення (Місенг, 2018). Дослідження Н. Берегової та Л. Джигун розкрили загальнопсихологічні тенденції в ієрархії цінностей юнацтва (домінування здоров'я та сімейних цінностей) (Берегова, 2022). Науковці А. Цюприк, О. Яки-

мович та Т. Рузяк розглядали психологічні особливості розвитку студентської молоді шляхом формування ціннісних орієнтирів як складника соціальної відповідальності, що сприяє не лише професійному становленню, але й зміцненню морально-етичних принципів особистості (Цюприк, 2025).

Проте, незважаючи на значну увагу науковців до даної теми, питання щодо психологічних особливостей розвитку ціннісної сфери студентської молоді потребують більш ґрунтовного дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей формування ціннісних орієнтирів студентської молоді в контексті формування соціальної відповідальності. Відповідно до мети, вирішувались такі **основні завдання**: провести опитування серед здобувачів вищої освіти щодо формування ціннісної сфери сучасної молоді; визначити ціннісні орієнтири серед студентів у контексті соціальної відповідальності. Об'єктом дослідження є процес розвитку ціннісної сфери студентської молоді в контексті формування соціальної відповідальності.

Методи дослідження. Проведене дослідження базувалося на використанні таких наукових методів: абстрактно-логічного – для обґрунтування базових положень теорії щодо ціннісних орієнтирів сучасної молоді; аналізу і синтезу – для проведення поглибленого аналізу та виявлення результатів проведеного дослідження; методики М. Рокича «Ціннісні орієнтації» – для визначення життєвих цілей студентської молоді та засобів, якими вона має їх досягти на основі термінальних та інструментальних цінностей; онлайн-анкетування в системі *Google Диск* на основі власного опитувальника – для встановлення зв'язку між ціннісними орієнтирами та соціальною відповідальністю особистості.

Результати. У процесі дослідження було проведено анонімне опитування серед студентів у системі *Google Диск*. В опитуванні взяли участь переважно студенти Поліського національного університету в кількості

54 осіб. Респондентам було задано питання, які мають як зовнішній, так і внутрішній вплив на розвиток ціннісної сфери особистості в контексті формування соціальної відповідальності, зокрема питання, яке стосується безпосередньо впливу на процес формування особистості: «У чому полягає цінність життя для вас?», за методикою М. Рокича (рис. 1, рис. 2).

Найбільшу цінність життя для себе респонденти вбачають у таких термінальних цінностях: *активному діяльному житті* (44%); *щасливому сімейному житті* (36%); *продуктивному житті* (34%); *свободі та любові* (по 32%). Зокрема: у *суспільному визнанні та здоров'ї* – по 28%; *розвагах* – 24%; *впевненості в собі, матеріально забезпеченому житті та наявності хороших і вірних друзів* – по 20%. Меншу частку в пріоритетності цінностей зайняли: *цікава робота* (16%); *пізнання* (11%); *краса природи і мистецтва* (10%); *розвиток і життєва мудрість* (по 8%); а також *творчість і щастя інших* – лише по 4%. Такий результат дослідження свідчить про високі духовні та морально-етичні якості респондентів, які ґрунтуються на чесності, порядності, сімейних цінностях та взаємному коханні.

Для досягнення термінальних цінностей студентами було вибрано такі пріоритетні особистісні якості (*інструментальні цінності*), які вони вважають ефективними: *чесність* (52%); *відповідальність* (44%); *тверду волю та чуйність* (по 30%); *життєрадісність* (28%); *акуратність і сміливість* (по 24%). Такі якості, як *вихованість, самоконтроль та незалежність* набрали по 20%; *ефективність, високі запити та раціоналізм* – по 16%. Водночас найменша частка у процесі опитування припала на такі особистісні якості, як *освіченість* (10%), *широта поглядів і непримиренність* (по 8%), *експериментальність* (4%) та *терпимість* (2%).

«Найбільш неприйнятною рисою характеру» для респондентів є: *брехливість* (31,2%); *лицемірство* (20,8%); *егоїзм, підступність, цинічність і байдужість* (по 8,3%);

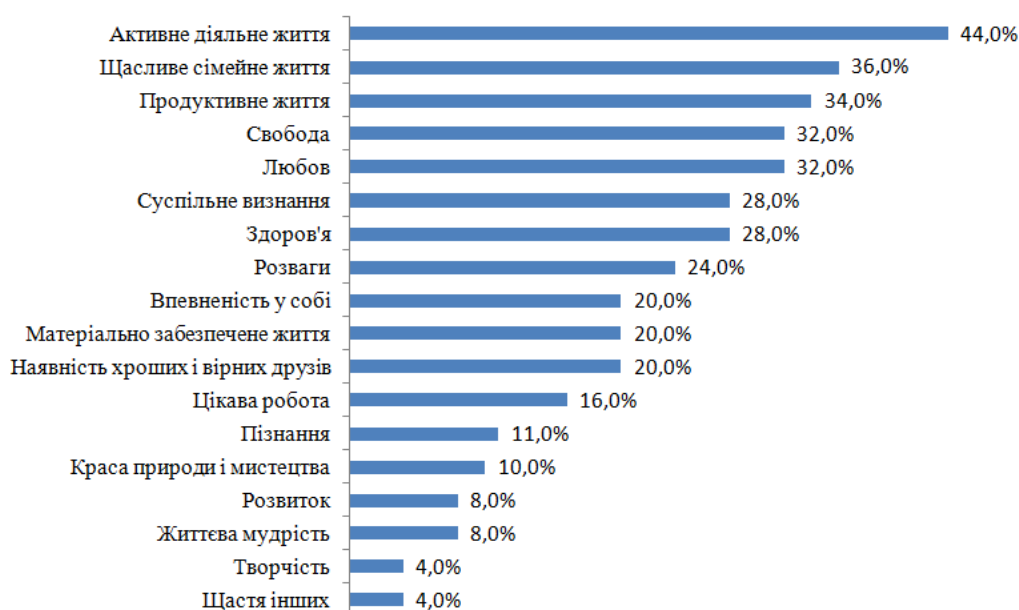

Рис. 1. Відповіді респондентів на питання «У чому полягає цінність життя для вас?» (термінальні цінності), %

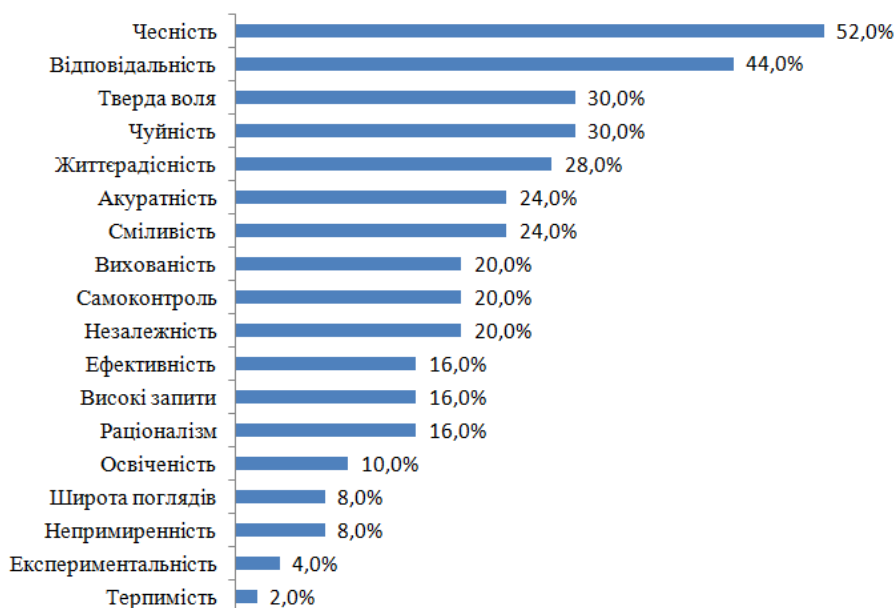

Рис. 2. Відповіді респондентів на питання «Які особистісні якості в людині ви цінуєте найбільше?» (інструментальні цінності), %

жорстокість і жадібність (4,2%). На питання «Кого ви обрали взірцем для наслідування?», відповіді розділилися на такі основні частки: нікого (32%); рідну людину (24%); себе (12%); батька (8%) та інших (по 4%).

Важливими є питання, що розкривають формування гідних, патріотично налаштованих громадян нашої держави та нашого майбутнього загалом. У цьому контексті респондентам було задано низку питань щодо знання українських традицій та звичаїв, а саме: «Які ознаки найбільшою мірою ріднять вас з українським народом?» (рис. 3). Найбільший відсоток отримали відповіді, що стосуються термінальних цінностей: культура, традиції, звичаї (80%) та мова (76%); 44% – українське походження; 28% – національно-патріотичний настрій; 24% – характер; по 20% відповідно – спосіб життя та зовнішність; 12% – віросповідання.

На наступне питання «Яким чином ви оцінюєте власне знання традицій і звичаїв українського народу?», респонденти відповіли таким чином: поверхневе (52%), досить глибоке (32%), важко відповісти (16%) майже не знаю (0%). Відповіді на питання «Яким чином ваша

родина дотримується українських традицій і звичаїв?» були такими: 44% респондентів відповіли – намагається завжди дотримуватися; 40% – від свята до свята; 16% – інколи. До речі, на питання «Ви віруюча людина?», стверджено так відповіли 64% опитаних, ні – 8% та 28% – було важко відповісти.

Важливим складником загальної системи цінностей є сімейні. На питання анкети «Оберіть варіант відповіді, який найкраще відображає ваше відношення до родини». Серед відповідей найбільшу частку займає обговорення та допомога в розв'язанні наявних проблем – 88%; виконання певних побутових обов'язків – 12%, примусове проживання і терпіння – 0%. Майже 40% респондентів відзначили, що «Батьки для них» – люди, які їх просто люблять; 24% – наставники; 16% – друзі; 12% – авторитетні люди; 4% – опікуни.

На питання «Що є необхідним для проживання з коханою людиною?» 68% опитаних вибрали відповідь мати окреме житло; 20% – взяти шлюб; по 4% відповідно – довіра та комфорт у побуті, бажання налаштувати побут і безпосередньо наявність коханої людини.

Рис. 3. Відповіді респондентів на питання «Які ознаки найбільшою мірою ріднять вас з українським народом?», %

Респонденти взагалі проігнорували таку відповідь, як *згода батьків*, що свідчить про самостійність студентства та переважно демократичні відносини в родині.

Зовнішні фактори також впливають на формування цінностей студентства, тому респондентам було запропоновано відповісти на декілька питань, що стосуються відносин особистості в соціумі. Основні відповіді на питання «Які проблеми в суспільстві вас найбільше турбують?» такі: *низький рівень життя* (76%); *демографічна ситуація* (56%); *рівень охорони здоров'я та розвиток медицини в країні* (44%); *професійне зростання молоді* (16%); *навчання та вибір спеціалізації, рівень злочинності та правопорушень в країні, власне здоров'я, пошук сенсу життя, професійне зростання, війна та соціальна несправедливість* (по 4 %).

Особливого значення для формування якісних взаємовідносин молоді в соціумі набуває спілкування в колі друзів, які *розділяють ваші цінності* або ті, з ким *ви маєте спільні інтереси*. Саме так відповіли 48% та 20% опитаних відповідно на питання «Хто для вас є ваші друзі?», 16% респондентів надали перевагу тим, з ким *проводять вільний час*, 12% – *колегам з навчання / роботи*; 4% – *людям, з ким мають спільне захоплення*. Відповіді на запитання «Чи мають друзі цікавитися вашими проблемами?» розподілилися таким чином: *бажано* (40%); *так* (32%); *не має значення* (24%); *ні* (4%).

Незважаючи на те, що опитування проводилося переважно серед здобувачів вищої освіти фінансово-економічного спрямування, на питання «Яка сучасна професія, на вашу думку, є престижною?», відповіді дещо здивували та наштовхнули на думку, що відповідно до швидкоплинності навколишнього світу переважно відбувається зміна ціннісних орієнтирів сучасної молоді. Зокрема, відповіді респондентів поділилися на такі сфери: *IT-технологій* – 48%; *маркетингу, менеджменту і фінансів* – 24%; *медицини* – 8%; *штучного інтелекту* – 6%; *юриспруденції* – 3%; *блогерства* – 3%. Такий вибір обґрунтовано престижністю цих професій, високим попитом їх на ринку праці, отримання високих доходів і можливостей для постійного розвитку та кар'єрного зростання. Цікавими стали відповіді опитуваних, які стверджували, що сучасне суспільство цінує вміння успішно реалізувати та гідно зарекомендувати себе, а професія не має значення, а повинна лише приносити задоволення і прибуток. Відповіді на питання «Що найбільшою мірою вплинуло на вибір вашої майбутньої професії?» розділилися таким чином: *можливість працевлаштування* (32%); *престижність*

професії (20%); *високий рівень заробітку і сімейні традиції* (по 12%); *вчителі, друзі, знайомі, власний інтерес та навички* (по 4%).

Основними факторами, що впливають на матеріальний достаток для студентської молоді, на основі проведеного опитування, є *високооплачувана посада* (72%), *гарна освіта та кваліфікація* (56%) і *власний бізнес* (48%). Втім, *знайомство з впливовими людьми* – вибрали 32% опитаних, *вдале інвестування коштів та отримання дивідендів* – 28%, *наполегливу працю (не обов'язково чесну)* та *володіння нерухомістю, землею, приватною власністю* – відповідно по 20%. Такий фактор, як *заможні батьки*, вибрали лише 15% респондентів.

Переважна більшість опитаних студентів (52%) на питання «Яка стратегія поведінки у виборі напряму професійної діяльності притаманна для вас?» вибрали відповідь: *пошук цікавої та високооплачуваної роботи, навіть якщо в процесі пошуку виникають тимчасові матеріальні труднощі* (рис. 4). Водночас 36% респондентів відповіли: *пошук роботи, яка надає можливість в повній мірі реалізувати знання та навички*, 12% – вважають, що важливим є лише *розмір заробітної плати*.

Студентам було запропоновано написати декілька асоціацій до поняття «соціальна відповідальність». За результатами опитування відповіді поділено на такі основні групи: асоціації безпосередньо до поняття соціальної відповідальності (рис. 5). та асоціації, які розкривають соціально відповідальну поведінку особистості в процесі взаємодії із соціумом (рис. 6).

Майже 46,3% респондентів вважають, що поняття «добročесність» найбільшою мірою розкриває поняття соціальної відповідальності. Саме добročесність лягає в основу соціальної відповідальності, що зумовлено чесним, добровільним дотриманням певних суспільних норм, правил і морально-етичних принципів, відповідальним ставленням до себе, оточуюєння та навколишнього світу. Поняття «патріотизм» (33,3%), «гуманність» (29,6%), «благодійність» (27,8%), «свідомість» (18,5%), «волонтерство» (16,7%) повною мірою асоціюються із соціальною відповідальністю, що формуються під час війни і мають важливе значення в розвитку ціннісної сфери сучасної молоді.

Вибираючи поняття «*імідж, репутація*» (16,7%), «*справедливість*» (14,8%), «*розважливості*» (11,1%), студенти як майбутні фахівці проявляють себе як особистості, спроможні вести професійну діяльність на високому морально-етичному рівні, приймати ефективні

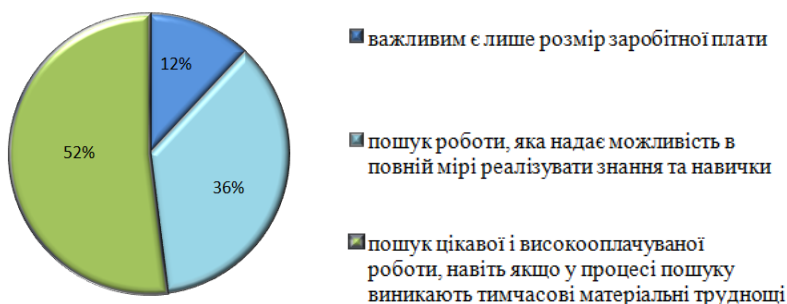

Рис. 4. Відповіді респондентів на питання «Яка стратегія поведінки у виборі напряму професійної діяльності притаманна для вас?», %

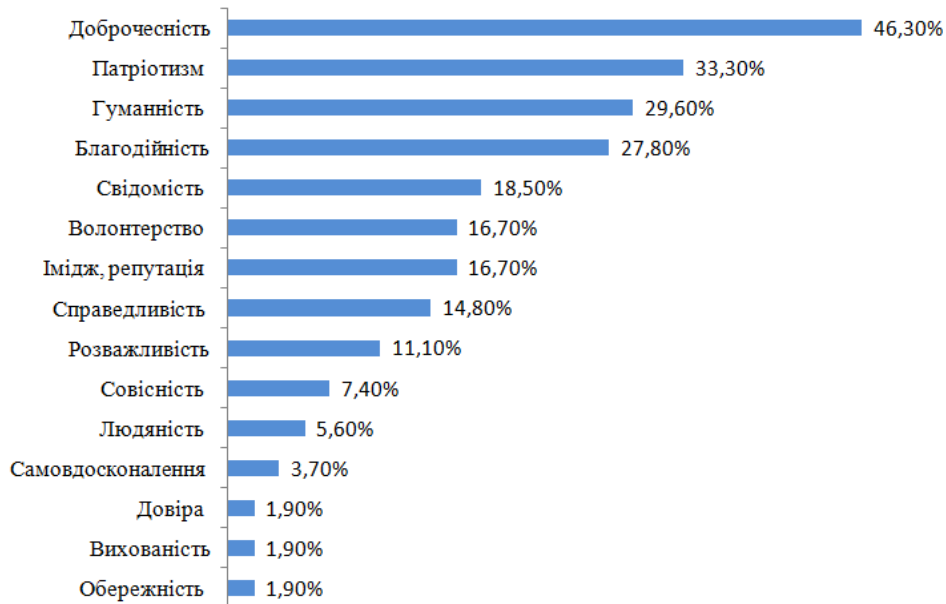

Рис. 5. Відповіді респондентів на питання щодо асоціації поняття «соціальна відповідальність», %

Рис. 6. Відповіді респондентів на питання щодо асоціації поняття «соціальна відповідальність», які розкривають соціально відповідальну поведінку особистості у процесі взаємодії із соціумом, %

управлінські рішення, спрямовані на забезпечення сталого розвитку суспільства. Важливо, що молодь асоціює такі моральні якості, як «совісність» (7,4%), «людяність» (5,6%), із поняттям соціальної відповідальності. Зокрема, деякі респонденти зазначили такі поняття, як «самовдосконалення» (3,7%), а також «довіра», «вихованість» та «обережність» (по 1,9%), що свідчить про розуміння і чітке визначення кожної особистості для себе та свого власного бачення соціальної відповідальності.

Один із респондентів зазначив таку асоціацію, як «наслідки», що складно віднести до поняття соціальної відповідальності. Вочевидь, це може бути написано студентом необдуманно, або це вказує на обернену сторону соціальної відповідальності, що стосується насамперед наслідків за недотримання норм і принципів соціальної відповідальності, які розкриваються у процесі взаємодії людини і суспільства.

Безпосередньо в процесі взаємодії особистості із соціумом розкривається поняття соціальної відповідальності, що і зазначили опитувані у своїх відповідях. Це стосується: *допомоги іншим людям* (57,4%); *відповідальності за свої вчинки* (55,5%); *враховування суспільних інтересів* (53,7%). Також молоддю відзначено такі напрями, як: *дотримання принципів сталого розвитку* (50%) та *турбота про довкілля* (44,4%), що підкреслює обізнаність та інтерес до глобальних проблем подальшого розвитку суспільства. Повертаючись до питання кваліфікації студентської молоді, необхідно відзначити такі асоціації, як: *ведення чесного прозорого бізнесу* (33,3%), *захист прав людини* (29,7%), *відповідальність за прийняття рішень* і *дотримання законів* (по 20,4%), *участь у житті громад* (11,1%), що відноситься до ціннісних орієнтирів у професійній сфері. Окремі респонденти зазначили у своїх відповідях такі

асоціації: відповідальність за навчання – 5,6%; відповідальність за виховання дітей, за інформацію, яку поширюєш та створення лояльного суспільства – по 3,7% відповідно. Цікавою виявилась окрема відповідь респондента: *змінення оточення на краще*, що свідчить про прагнення молодшої людини рухатися вперед з позитивними намірами і в напрямі вдосконалення навколишнього середовища.

Обговорення. Наведені результати дослідження підтверджують судження про те, що існує тісний зв'язок між ціннісними орієнтирами та соціальною відповідальністю особистості. Доповнюючи наявне твердження, необхідно зазначити, що науковцями доведено існування проблеми виникнення кризи соціально відповідальної поведінки, фундаментальною причиною якої є безпосередньо криза цінностей особистості. Вона полягає у втраті особистістю здатності розкривати власні ціннісні орієнтири, які імпонують, власне, її потребам, сприяють усебічному розвитку та вмінно відрізнити соціально значущі події від штучно створених та нав'язаних ззовні (Колот, 2017).

Необхідно відзначити, що емпіричне дослідження проводилося на основі власного опитувальника серед студентської молоді. Наведені питання у процесі анкетування мали як зовнішній, так і внутрішній вплив на розвиток ціннісної сфери особистості в контексті формування соціальної відповідальності. Цікавим є факт, що ціннісна сфера студентської молоді є досить динамічною і значно змінюється під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища. Це зумовлено проблемою вибору та опанування професій, формуванням та розвитком свідомості на вищому рівні; з високим рівнем цінності свободи, здоров'я, матеріального та етичного складника, а також сімейних, дружніх цінностей тощо.

Водночас соціальну відповідальність необхідно розглядати з позиції найбільшої професійної компетенції, очікуваної роботодавцями від випускників ВУЗів. Це питання активно обговорюється в науковому середовищі, й акцентується увага саме на формуванні особистості, яка дотримується моральних цінностей, а саме: є соціально активною, відповідальною, креативною, самоорганізованою, з чіткою громадянською позицією, веде здоровий спосіб життя тощо (Сарапіна, 2018).

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що ціннісна сфера виступає базовим детермінантом соціальної відповідальності. Саме сформована система цінностей на основі гуманізму, справедливості та відповідальності зумовлює гармонійне існування особистості в соціумі. У цьому контексті соціальна відповідальність постає результатом інтеграції загальнолюдських цінностей у структуру особистісних орієнтирів, що є визначальним чинником розвитку соціально зрілої особистості.

Висновки. За результатами проведеного опитування студентської молоді встановлено, що базовими елементами ціннісної сфери здобувачів вищої освіти є орієнтація на особистий розвиток, самореалізацію та особисте життя, враховуючи сімейні цінності та чітку громадянську позицію. Втім, існує тісний взаємозв'язок розвитку ціннісної сфери сучасної молоді як складника

соціальної відповідальності. Через те, що переважна більшість респондентів навчаються за фінансово-економічним напрямом, відбувається ціннісна орієнтація на формування професійних якостей особистості, як-от акуратність, самоконтроль, раціоналізм, ефективність. Особливий вплив на формування ціннісних орієнтирів студентів є воєнний стан, що формує в молоді такі особистісні якості, як відповідальність, сміливість, патріотизм тощо. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні психологічних особливостей самопізнання студентської молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альохін М. С. Смысловиттєві цінності та орієнтири сучасної української молоді індустріальних районів. *Соціологія. Нова парадигма*. 2014. Вип. 132. С. 153–162.
2. Берегова Н. П., Джигун Л. М. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій особистості юнацького віку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2022. № 3. С. 54–58. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/09>.
3. Колот А. М. Соціальна відповідальність як суспільна цінність та складова збалансованого розвитку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2017. № 5. С. 249–263.
4. Корнієвський С., Чала В. Сутність поняття «соціальна відповідальність» в економічній теорії. *Економічний простір*. 2023. № 187. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/187-1>.
5. Місенг Д. В. Ціннісні орієнтації сучасного українського юнацтва. *Психологічні виміри культури, економіки, управління*. 2018. Вип. XI. С. 198–206.
6. Подолянчук Д. С. Ціннісні орієнтації студентської молоді як предмет соціально-психологічного дослідження. *Габітус*. 2020. Вип. 19. С. 263–270. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.19.46>.
7. Сарапіна О. А., Стефанович Н. Я. Соціальна відповідальність студентів спеціальності «облік і оподаткування». *Економіка і суспільство*. Мукачівський державний університет. 2018. Вип. 15. С. 884–890.
8. Цвид-Гром О., Марчук В., Зелінська В. Педагогічні основи поняття «ціннісні орієнтації» та особливості їх формування у студентській молоді в освітньо-виховному процесі ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 71. Том 3. С. 291–296. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-3-47>.
9. Цюприк А. Я., Якимович О. Н., Рузяк Т. І. Формування соціальної відповідальності фахівців в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 3(49). С. 984–996. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3\(49\)-984-996](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3(49)-984-996).

REFERENCES

1. Alokhiin, M. S. (2014). Smyslovitytiev tsinnosti ta oriientyry suchasnoi ukrainskoi molodi indus-trialnykh raioniv [Meaningful values and guidelines for contemporary Ukrainian youth in industrial regions]. *Sotsiologhiia. Nova paradyhma – Sociology. New paradigm*, 132, 153–162 [in Ukrainian].
2. Berehova, N. P., Dzhyhun, L. M. Psykholohichni osoblyvosti tsinnisnykh oriientatsii osobystosti yunatskoho viku [Psychological characteristics of value orientations in adolescents]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho – Scientific notes of V. I. Vernadsky Ternopil National University*, 3, 54–58. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/09> [in Ukrainian].

3. Kolot, A. M. (2017). Sotsialna vidpovidalnist yak suspilna tsinnist ta skladova zbalansovanoho rozvytku [Social responsibility as a social value and component of sustainable development]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya : Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series: Economic Sciences*, 5, 249–263 [in Ukrainian].

4. Korniiievskiyi, S., Chala, V. (2023). Sutnist poniattia «sotsialna vidpovidalnist» v ekonomichnii teorii [The essence of the concept of “social responsibility” in economic theory]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*, 187, 9–14. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/187-1> [in Ukrainian].

5. Misenh, D. V. (2018). Tsinnisni oriiientatsii suchasnoho ukrainskoho yunatstva [Value orientations of modern Ukrainian youth]. *Psykhologichni vymiry kultury, ekonomiky, upravlinnia – Psychological dimensions of culture, economy, management*, XI, 198–206 [in Ukrainian].

6. Podolanchuk, D. S. (2020). Tsinnisni oriiientatsii studentskoi molodi yak predmet sotsialno-psykhologichnoho doslidzhenia [Value orientations of student youth as a subject of socio-psychological research]. *Habitus – Habitus*, 19, 263–270. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.19.46> [in Ukrainian].

7. Sarapina, O. A. & Stefanovich, N. Ya. (2018). Sotsialna vidpovidalnist studentiv spetsialnosti «oblik i opodatkuvannia» [Social responsibility as a social value and component of sustainable development]. *Economy and society. Mukachevo State University – Ekonomika i suspilstvo. Mukachivskiyi derzhavnyi universytet*, 15, 884–890 [in Ukrainian].

8. Tsvyd-Hrom, O., Marchuk, V., Zelinska, V. (2024). Pedahohichni osnovy poniattia «tsinnisni oriiientatsii» ta osoblyvosti yikh formuvannia u studentskoi molodi v osvithovnomu protsesi ZVO [Pedagogical foundations of the concept of “value orientations” and the peculiarities of their formation in students in the educational process of higher education institutions]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues in the humanities*, 71 (3), 291–296. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-3-47> [in Ukrainian].

9. Tsiupryk, A. Ya., Yakymovych, O. N., Ruziak, T. I. (2025). Formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti fakhivtsiv v osvithovnomu seredovyshchi zakladu vyshchoi osvity [Formation of social responsibility of specialists in the educational environment of higher education institutions]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Prospects and innovations in science*, 3(49), 984–996 [in Ukrainian].

Iryna Grechukha,

Doctor of Philosophy (specialization in Psychology),
Associate Professor at the Department of Psychology,
Polissia National University,
7, Staryi Blvd., Zhytomyr, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1704-4320>

Nataliia Kurovska,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Master's student in Psychology,
Polissia National University,
7, Staryi Blvd., Zhytomyr, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-6079>

DEVELOPMENT OF THE VALUE SYSTEM OF STUDENT YOUTH IN THE CONTEXT OF FORMING SOCIAL RESPONSIBILITY

The article is devoted to the study of issues related to the development of the value sphere of student youth in the process of forming their social responsibility. The necessity of conducting a survey among higher education seekers in order to determine the priority areas of personal value orientations is substantiated. The responses of respondents regarding terminal and instrumental values are analyzed. The authors provide substantiation for the definition of students' priority values, which are indicative of the high spiritual, moral and ethical qualities of the respondents, as demonstrated by their honesty, responsibility, family values and mutual respect. At the same time, the most unacceptable personality traits in the opinion of students are dishonesty, hypocrisy, selfishness, insidiousness, cynicism, indifference, cruelty, and greed. The results of the study indicated that students exhibited a strong sense of patriotism and demonstrated support for Ukrainian culture, traditions, customs, and language. The formation of students' value spheres is influenced by certain external factors related to personal relationships in society and communication among friends. In the process of determining the prestige of professions, respondents expressed a preference for those areas of activity that are characterized by high demand in the labor market, provide prospects for obtaining highly paid positions and continuous professional development and career growth. It has been confirmed that young students associate the concept of social responsibility with personal value orientations, primarily with the concept of integrity. This is defined as honest, voluntary compliance with certain social norms, rules and moral and ethical principles, as well as a responsible attitude towards oneself, others and the surrounding world. At the same time, it is linked to such personal attributes as patriotism, humanity, and charity, which are forged during periods of martial law and are pivotal in the evolution of the value system.

Key words: value sphere, personality, society, value orientations, students, social responsibility.

Дата надходження статті: 28.11.2025

Дата прийняття статті: 18.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025